

Odborné stanovisko

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej ako „Stredisko“) vydáva v zmysle § 1 ods. 2 písm. f) zákona o zriadení Strediska¹ z vlastnej iniciatívy odborné stanovisko k otázke prijímania detí so zdravotným postihnutím, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, do „bežnej“ materskej školy.

Právny rámec

Podľa § 2 písm. j) školského zákona² na účely tohto zákona sa rozumie dieťaťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami dieťa alebo žiak uvedený v písmenách k) až q), ktorý má zariadením poradenstva a prevencie diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, okrem detí umiestnených do špeciálnych výchovných zariadení na základe rozhodnutia súdu.

Podľa § 2 písm. l) školského zákona na účely tohto zákona sa rozumie dieťaťom so zdravotným postihnutím alebo žiakom so zdravotným postihnutím dieťa alebo žiak s mentálnym postihnutím, sluchovým postihnutím, zrakovým postihnutím, telesným postihnutím, s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami alebo s viacnásobným postihnutím.

Podľa § 3 písm. c), d), e) školského zákona výchova a vzdelávanie podľa tohto zákona sú založené na princípoch rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie; inkluzívneho vzdelávania a zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie.

Podľa § 28 ods. 8 školského zákona deti, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, sa spravidla zaraďujú do samostatnej triedy. Deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sa zaraďujú do tried spolu s ostatnými deťmi alebo do samostatných tried pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Do samostatnej triedy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nemožno zaradiť dieťa výlučne z dôvodu, že pochádza zo sociálne znevýhodneného prostredia; ak samostatnú triedu tvoria len deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, v triede môže byť najviac 16 detí. Samostatné triedy možno vytvárať aj pre deti, ktoré sa učia cudzí jazyk; najvyšší počet detí v takejto triede je 12. Individuálnu logopedickú činnosť zabezpečuje v materskej škole logopéd, ktorý je zamestnancom zariadenia poradenstva a prevencie.

¹ Zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva.

² Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Podľa § 28 ods. 12 školského zákona o zaradení dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami rozhodne riaditeľ na základe odporúčania všeobecného lekára pre deti a dorast a zariadenia poradenstva a prevencie a vopred prerokovaného informovaného súhlasu zákonného zástupcu. Počet detí v triede môže byť znížený najviac o dve za každé dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Maximálny počet zaradených detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v jednej triede sú dve.

Podľa § 28a ods. 1 školského zákona pre dieťa, ktoré dosiahlo päť rokov veku do 31. augusta, ktorý predchádza začiatku školského roka, od ktorého bude dieťa plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole, je predprimárne vzdelávanie povinné. Podľa § 28a ods. 2 tohto zákona povinné predprimárne vzdelávanie v materskej škole trvá jeden školský rok, ak odsek 3 neustanovuje inak.

Podľa § 59 ods. 2 školského zákona na predprimárne vzdelávanie sa prednostne prijímajú deti, pre ktoré je plnenie predprimárneho vzdelávania povinné. Ostatné podmienky prijímania určí riaditeľ materskej školy po dohode so zriaďovateľom a zverejní ich na verejne prístupnom mieste alebo na webovom sídle materskej školy, ak ho má zriadené.

Podľa § 59 ods. 4 školského zákona dieťa sa na predprimárne vzdelávanie prijíma na základe žiadosti zákonného zástupcu alebo zástupcu zariadenia, ktorú podáva riaditeľovi materskej školy spolu s potvrdením o zdravotnej spôsobilosti od všeobecného lekára pre deti a dorast; potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti dieťaťa obsahuje aj údaj o povinnom očkovaní dieťaťa. Žiadosť o prijatie dieťaťa na predprimárne vzdelávanie sa podáva v čase od 1. mája do 31. mája.

Podľa § 59 ods. 5 školského zákona ak ide o dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, k žiadosti o prijatie dieťaťa na predprimárne vzdelávanie sa prikladá aj vyjadrenie príslušného zariadenia poradenstva a prevencie a odporúčenie všeobecného lekára pre deti a dorast.

Podľa § 59 ods. 8 školského zákona v rozhodnutí o prijatí dieťaťa môže riaditeľ materskej školy určiť adaptačný pobyt, ktorý nesmie byť dlhší ako tri mesiace, alebo ak ide o prijatie dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, diagnostický pobyt dieťaťa, ktorý nesmie byť dlhší ako tri mesiace. V materskej škole pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nesmie diagnostický pobyt dieťaťa presiahnuť jeden rok.

Podľa § 59a ods. 1 školského zákona povinné predprimárne vzdelávanie plní dieťa v spádovej materskej škole, ak zákonný zástupca alebo zástupca zariadenia pre dieťa nevyberie inú materskú školu. Dieťa môže plniť povinné predprimárne vzdelávanie aj v inej ako spádovej materskej škole, ak ho riaditeľ tejto materskej školy prijme na predprimárne vzdelávanie. Podľa § 59a ods. 2 školského zákona riaditeľ spádovej materskej školy je povinný prednostne prijať na

povinné predprimárne vzdelávanie detí s trvalým pobytom v obci a detí umiestnené v zariadení na základe rozhodnutia súdu.

Podľa § 144 ods. 1 písm. a), e) školského zákona dieťa alebo žiak má právo na rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu a na inkluzívne vzdelávanie a individuálny prístup rešpektujúci jeho rôzne výchovno-vzdelávacie potreby, schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom týmto zákonom.

Podľa § 144 ods. 2 školského zákona dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú.

Podľa § 5 ods. 14 písm. a) zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej ako „zákon o štátnej správe v školstve“) riaditeľ materskej školy a riaditeľ materskej školy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami rozhoduje o prijatí dieťaťa do materskej školy. Podľa § 5 ods. 14 písm. b) tohto zákona riaditeľ materskej školy a riaditeľ materskej školy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami rozhoduje o prijatí dieťaťa na adaptačný pobyt alebo na diagnostický pobyt.

Antidiskriminačná legislatíva

Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej ako „Dohovor“), ktorý má ako medzinárodná zmluva o ľudských právach a základných slobodách ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom v súlade s čl. 7 ods. 5 Ústavy prednosť pred zákonmi. Podľa čl. 5 ods. 2 Dohovoru zmluvné strany zakazujú akúkoľvek diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia a zaručujú osobám so zdravotným postihnutím rovnakú a účinnú právnu ochranu pred diskrimináciou z akýchkoľvek dôvodov. Podľa čl. 3 Dohovoru je „diskriminácia na základe zdravotného postihnutia“ každé robenie rozdielov, vylúčenie alebo obmedzenie na základe zdravotného postihnutia, ktorých cieľom alebo účinkom je narušiť alebo znemožniť uznávanie, využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti na rovnakom základe s ostatnými; zahŕňa všetky formy diskriminácie vrátane odmietnutia primeraných úprav.

Podľa čl. 5 ods. 3 Dohovoru v záujme presadenia rovnosti a odstránenia diskriminácie zmluvné strany podniknú všetky príslušné kroky na zabezpečenie poskytovania primeraných úprav. V zmysle článku 2 Dohovoru sú „primerané úpravy“ nevyhnutné a adekvátne zmeny a prispôbenie, ktoré nepredstavujú neúmerne alebo nadmerné zaťaženie a ktoré sa robia, ak si to vyžaduje konkrétny prípad, s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím využívanie

alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými.

Dohovor predstavuje pozitívny záväzok štátu prijať opatrenia na ochranu práv zdravotne postihnutých osôb, ktorý je realizovaný i formou inkorporácie jednotlivých záväzkov do vnútroštátnej legislatívy. Zákaz diskriminácie v oblasti vzdelávania je upravený v § 145 ods. 1 školského zákona, podľa ktorého sa práva ustanovené týmto zákonom zaručujú rovnako každému uchádzačovi, dieťaťu, žiakovi a poslucháčovi v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou osobitným predpisom. Týmto osobitným predpisom je antidiskriminačný zákon³, ktorý je základným právnym predpisom upravujúcim zákaz diskriminácie v SR.

V ustanovení § 2 ods. 1 antidiskriminačný zákon vymedzuje jednotlivé zakázané dôvody diskriminácie, medzi ktoré patrí aj zdravotné postihnutie. V § 2a ods. 1 vymenúva formy diskriminácie.⁴ Jednou z nich je priama diskriminácia, ktorou je podľa § 2a ods. 2 konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii. Okrem zákazu diskriminácie v určitej forme vymenovanej v § 2a ods. 1 antidiskriminačný zákon pre napĺňanie dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania vyžaduje aj prijímanie opatrení na ochranu pred diskrimináciou.⁵

V zmysle školského zákona pre dieťa, ktoré dosiahlo päť rokov veku do 31. augusta, ktorý predchádza začiatku školského roka, od ktorého bude dieťa plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole, je predprimárne vzdelávanie v materskej škole povinné. **Táto povinnosť sa vzťahuje aj na zdravotne postihnuté deti** v prípade, ak nie sú oslobodené od dochádzania do materskej školy v zmysle § 28a ods. 6 školského zákona alebo im nie je povolené individuálne vzdelávanie podľa § 28b školského zákona. **Dieťa, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, si ho plní v spádovej materskej škole**, ak jeho zákonný zástupca nevyberie inú materskú školu. V zmysle § 59 ods. 2 školského zákona **má dieťa, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, právo na prednostné prijatie do materskej školy.**

Školský zákon v spojení s antidiskriminačným zákonom zakazujú diskrimináciu v oblasti vzdelávania z dôvodu zdravotného postihnutia. Vyžadujú tiež prijímanie opatrení na ochranu pred diskrimináciou a vytváranie nevyhnutných podmienok umožňujúcich výchovu a vzdelávanie detí

³ Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)

⁴ Podľa § 2a ods. 1 antidiskriminačného zákona diskriminácia je priama diskriminácia, nepriama diskriminácia, obťažovanie, sexuálne obťažovanie a neoprávnený postih; diskriminácia je aj pokyn na diskrimináciu a nabádanie na diskrimináciu.

⁵ Podľa § 2 ods. 3 antidiskriminačného zákona dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva aj v prijímaní opatrení na ochranu pred diskrimináciou.

so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Pri aplikácii týchto ustanovení je potrebné ich vykladať v súlade s Dohovorom, ktorý má prednosť pre zákonmi.

V prípade, ak žiadosť o prijatie na predprimárne vzdelávanie podá zákonný zástupca dieťaťa so zdravotným postihnutím, riaditeľ materskej školy je povinný vždy **individuálne** skúmať, či sú vytvorené podmienky na prijatie takéhoto dieťaťa. Je pritom **viazaný odporúčaním všeobecného lekára pre deti a dorast a vyjadrením zariadenia poradenstva a prevencie**, ktoré k prihláške prikladá zákonný zástupca. Pri rozhodovaní je povinný prihliadať na tie **špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, ktoré sú reálnymi a nevyhnutnými potrebami konkrétneho dieťaťa v zmysle týchto odporúčaní**. Nie je oprávnený určovať také osobitné podmienky, ktoré príslušným zariadením prevencie a poradenstva a všeobecného lekára identifikované neboli. V súlade s povinnosťou prijímať opatrenia na ochranu pred diskrimináciou a s poukazom na právo zdravotne postihnutého dieťaťa na vytvorenie nevyhnutných podmienok je tiež materská škola **povinná zabezpečiť primerané úpravy**. V zmysle Dohovoru sú nimi nevyhnutné a adekvátne zmeny a prispôsobenie, ktoré nepredstavujú neúmerné alebo nadmerné zaťaženie a ktoré sa robia, ak si to vyžaduje konkrétny prípad, s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými. **V prípade vzniku antidiskriminačného sporu by musela materská škola preukázať, že vynaložila úsilie na ich realizáciu.**

Podľa zákona o štátnej správe v školstve môže riaditeľ materskej školy rozhodnúť o prijatí dieťaťa so zdravotným postihnutím do materskej školy podľa § 5 ods. 14 písm. a) alebo na diagnostický pobyt podľa § 5 ods. 14 písm. b). V prípade **zdravotne postihnutého dieťaťa, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, však zákaz diskriminácie ustanovený školským zákonom v spojení s antidiskriminačným zákonom vylučuje jeho prijatie iba na diagnostický pobyt**. V prípade prijatia dieťaťa iba na diagnostický pobyt by zdravotne postihnuté dieťa nemalo zaručený prístup k plneniu povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole v zákonom stanovenej dĺžke najmenej jeden rok, keďže diagnostický pobyt nesmie byť dlhší ako 3 mesiace. Bolo by teda znevýhodnené oproti ostatným deťom, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, a to z dôvodu svojho zdravotného postihnutia. Vzhľadom na to, že pre zdravotne postihnuté deti je, okrem už vyššie uvedených výnimiek, predprimárne vzdelávanie v materskej škole povinné, **sú pri jeho plnení v porovnateľnej situácii ako ostatné deti** a majú právo na rovnoprávny prístup k jeho plneniu. V prípade, ak by **riaditeľ materskej školy rozhodol o ich prijatí iba na diagnostický pobyt, materská škola by porušila zákaz diskriminácie ustanovený školským zákonom v spojení s antidiskriminačným zákonom.**

PhDr. Silvia Porubánová
výkonná riaditeľka